

**Geef
de zorg
weer kleur**

augustus 2023

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Waardering en erkenning 5

- 1. **Waardering** 6
- 2. **Zeggenschap** 7

Basis 8

- 3. **Mentale gezondheid** 9
- 4. **Agressie en veiligheid** 10

Groei 12

- 5. **Studenten** 13
- 6. **Loopbaanontwikkeling** 14

Geef de zorg weer kleur

In november gaat Nederland naar de stembus voor de Tweede Kamerverkiezingen. Voor politieke partijen dé kans om kleur te bekennen en te laten zien wat zij voor de zorg willen betekenen. De zorg raakt namelijk iedereen. Het vormt de basis van onze maatschappij. Zonder goede zorg kan een samenleving niet blijven bestaan.

In het voorjaar van 2023 heeft NU'91, de beroepsorganisatie voor verpleegkundigen en verzorgenden, de actie Zorg op Zwart opgezet. Het doel hiervan was duidelijk: als we nu niet ingrijpen, gaat de zorg daadwerkelijk op zwart. Er werd ook een petitie gestart die door ruim 13.000 zorgprofessionals is ondertekend. Sindsdien is in bijna alle zorgcao's een inflatiecorrectie van tien procent doorgevoerd, maar dat is nog altijd structureel onvoldoende om de achterstanden in te lopen. Slechts een deel van het gestegen levensonderhoud is hiermee gecompenseerd. Daarnaast is het salaris weliswaar een belangrijk onderdeel, maar er moet meer gebeuren.

Huidig zorgsysteem

We worden steeds ouder, werken langer door en hebben nog steeds een van de beste zorgstelsels in de wereld. Toch verkeert onze zorg in zwaar weer. Dit is al jaren zo, maar de pandemie heeft dit extra duidelijk gemaakt én bovendien verergerd. De toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg staan onder druk. Het huidige zorgsysteem heeft haar grenzen bereikt. Voor verzorgenden en verpleegkundigen is dat geen nieuws. Zij merken de gevolgen hiervan dagelijks. Gaten in de roosters, toenemende werkdruk, een hoog ziekteverzuim, collega's die het vak verlaten: het is voor deze groep aan de orde van de dag.

Zorgprofessionals worden vaak onterecht gezien als een kostenpost, terwijl het gaat om een investering. Een investering van maatschappelijk belang. De arbeidsmarktproblematiek in de zorgsector is urgent en vraagt om actie. Zonder ingrijpen gaat het niet lukken om de vergrijzing op te vangen, de grote groep die met pensioen gaat te vervangen en de vicieuze cirkel van werkdruk en uitval te doorbreken.

Daarom is het des te belangrijker dat een nieuw kabinet de urgentie en noodzaak ziet om nú te investeren in de zorg. De problemen die spelen zijn niet van de toekomst, maar van dit moment. Bovendien is het probleem niet alleen van de verzorgenden en verpleegkundigen, maar van de hele samenleving. We kunnen niets met langetermijnplannen als er nu actie nodig is. Inzetten op behoud van en investeren in zorgprofessionals is harder nodig dan ooit. De zorgvraag stijgt en het personeelstekort neemt alleen maar toe. De komende tien jaar gaat 60% van de zorgprofessionals met pensioen. We staan met z'n allen voor een grote, maatschappelijke uitdaging. Om die aan te gaan, moet worden gekeken naar het huidige zorgsysteem dat vastloopt. Dat moet gebeuren met de mensen die daarover gaan: de verpleegkundigen en verzorgenden. Zij zijn de aangewezen personen om dit te leiden. Iedere dag zijn deze professionals bezig om goede zorg op de juiste plek te leveren. Daarom zijn zij de gids voor passende zorg.

Leeswijzer

Om de zorg weer prioriteit te geven, zijn maatregelen nodig. Daarom is dit document opgesteld door NU'91, de beroepsorganisatie voor verpleegkundigen, verzorgenden en aanverwante beroepen. Het is opgedeeld in drie domeinen. Ten eerste waardering en erkenning. Ten tweede herstel van de wankele basis in de zorg. Ten derde groei voor zorgprofessionals. Per domein wordt duidelijk wat, in onze ogen, de problemen en de aanbevelingen zijn. Het is tijd dat de zorg weer kleur krijgt.

* Waar patiënt staat, kan ook cliënt of bewoner gelezen worden.

* Waar wordt gesproken over zorgprofessional, kan verpleegkundige, verzorgende of een aanverwant beroep gelezen worden. Met aanverwante beroepen doelen we onder andere op anesthesiemedewerkers, ok-assistenten, begeleiders in de gehandicaptenzorg, etc.

* Alle aanbevelingen gelden voor alle sectoren in de zorg.

Waardering en erkenning:

“Jezelf gezien en gehoord voelen”

De zorg voegt veel waarde toe aan de samenleving. Toch voelen zorgprofessionals zich zowel materieel als immaterieel niet altijd gewaardeerd. Niet in hun salaris en overige arbeidsvoorwaarden. En niet in wat zij te zeggen hebben over hun eigen vak. Geef verzorgenden en verpleegkundigen de erkenning, goede arbeidsvoorwaarden en mogelijkheden die nodig zijn om hun werk op hun eigen manier te doen. Als we nu niets doen, worden de problemen met de stijgende zorgvraag alleen maar groter.

1. Waardering

Materiële waardering

Het salaris van zorgprofessionals blijft achter. De eindsalarissen in de middengroepen (FWG 35 tot FWG 65) liggen gemiddeld 6 en 9 procent lager ten opzichte van respectievelijk de markt- en de publieke sector. Daarnaast is het loon van verpleegkundigen en verzorgenden niet altijd voldoende om economisch zelfstandig te zijn. Met de toename van de inflatie verliezen steeds meer zorgprofessionals hun bestaanszekerheid. Met het huidige beschikbare budget is het niet mogelijk om de achterstanden te repareren.

Erkenning

De personeelsschaarste zien we al decennia aankomen. In beleid is daar onvoldoende op geanticipeerd. Verzorgenden en verpleegkundigen zijn lang gezien als vervangbaar, bijvoorbeeld door taken over te hevelen naar vrijwilligers of studenten. Dit, terwijl verplegen een vak is waarvoor een professionele opleiding is gevolgd. Het gaat over de erkenning van de identiteit van de verzorgenden en verpleegkundigen en het imago dat zij hebben. Te vaak wordt hun werk gezien als een roeping, terwijl het gaat om kundige professionals die een beroep uitoefenen waar zij trots op zijn. Hier dient de waardering ook naar te zijn.

Zorg voor één cao

Binnen de zorg heeft iedere branche zijn eigen cao met allemaal eigen voorwaarden. Dat belemmert de uitwisseling, doorstroming en mobiliteit tussen de branches. En het zorgt voor een onwenselijke concurrentie tussen de sectoren. Die drempel moet worden weggenomen. Verzorgenden en verpleegkundigen vormen een specifieke beroepsgroep in de zorg met eigen verantwoordelijkheden en eigen voorwaarden. Dat moet losstaan van de voorwaarden van de andere disciplines.

Aanbevelingen:

- Erken verzorgenden en verpleegkundigen als kundige professionals die een vak uitoefenen. Start daarom met een doorlopende, landelijke imagocampagne. Input hiervoor moet komen vanuit de beroepsgroep en in overleg met NU'91, namens de beroepsgroep.
- Voor verbetering van salarissen, daar waar een achterstand is ten opzichte van de markt, is gericht extra geld nodig. NU'91 adviseert om deze achterstanden met prioriteit weg te werken. Dit geld moet specifiek geormerkt worden met als doel de achterstanden bij verpleegkundigen en verzorgenden weg te werken.
- Er moet één cao komen voor verpleegkundigen en verzorgenden. Hierdoor kan de beloning gelijk getrokken worden en is er geen concurrentie tussen de verschillende branches. Het salaris is slechts een aspect van de cao, het gaat over alle voorwaarden die specifiek nodig zijn voor verzorgenden en verpleegkundigen. Onderhandelingen in de toekomst moeten dus gaan waar ze over moeten gaan: de beroepsgroep. Als we dat nu niet doen, blijven verzorgenden en verpleegkundigen altijd de sluitpost.

2. Zeggenschap

Zeggenschap is voor verzorgenden en verpleegkundigen geen doel, maar een middel om – vanuit de professionele deskundigheid als gelijkwaardige partner – een erkende positie te bieden in alle lagen van de zorg. Dit geldt van de werkvloer tot aan de politiek.

In deze ontwikkeling moeten de zorgprofessionals aan het roer staan, ook wel nurse-led care genoemd. Niet alleen zorgt meer zeggenschap voor een verlaging van het verloop, maar verschillende onderzoeken tonen aan dat dit zelfs leidt tot betere patiëntenzorg.

Professioneel perspectief voorop

Zoals eerder gezegd, is de verzorging en de verpleging een serieuze professie. Dit betekent dat wanneer nagedacht wordt over de zorg, de verzorgenden en verpleegkundigen inspraak moeten hebben. In de organisatie van zorg moet niet het economische denken, maar het denken vanuit die professie voorop staan. Het is zelfs onderzocht dat, zodra verzorgenden en verpleegkundigen meer leider- en zeggenschap kunnen uitoefenen, de burn-outcijfers én hiermee de kosten van deze zorg dalen.

Aanbevelingen:

- Zorgprofessionals moeten aan het roer staan van de wederopbouw na de pandemie en de toekomst van een duurzaam zorgstelsel. De politiek moet verzorgenden en verpleegkundigen actief betrekken bij zaken die gaan over hún werk, hún werkomgeving en hún zorgstelsel. Niet over zorgprofessionals, maar met ze.
- Investeer in nurse-led care: zorg die vanuit verpleegkundig perspectief wordt georganiseerd, waarbij de verpleegkundige de regie heeft. De focus van verpleegkundig perspectief ligt op gezondheid in plaats van ziekte en het sluit naadloos aan op de trend van passende zorg. Nurse-led care leidt tot verbetering van patiënttevredenheid, minder doorverwijzingen naar (duurdere) specialistische zorg en meer regie van patiënten zelf. Het is een investering die op alle vlakken veel oplevert.

Basis:

“Jezelf kunnen en mogen zijn”

Het is van fundamenteel belang jezelf te kúnnen en mógen zijn in een klimaat, werkomgeving en samenleving die gezond zijn en waarin je je veilig voelt. Zonder een solide en veilige basis, kan niemand haar werk gezond, veilig en goed doen. Vertrouw op de professionaliteit van de verzorgenden en verpleegkundigen.

3. Mentale gezondheid

De emotionele belasting in de zorgsector is hoger dan in andere sectoren. Logisch, want ziekte, leven en dood zijn vaste onderdelen van het werk van de zorgprofessional. Door de heftige dingen die verzorgenden en verpleegkundigen zien en meemaken, lopen zij zelfs in sommige gevallen PTSS op. Daarnaast is er ook mentale ballast door de hoge werkdruk. Er heerst bovendien een gevoel van machteloosheid door weinig inspraak. Zorgverleners hebben een groot verantwoordelijkheidsgevoel en zetten niet zelden de gezondheid van de patiënt boven die van zichzelf.

Iemands mentale gezondheid heeft effect op alle facetten in zijn of haar leven. Uitval, als gevolg van een disbalans daarvan, is niet alleen schadelijk voor iemand zelf, maar ook voor de familie en naasten, de organisatie, de sector, de arbeidsmarkt en de samenleving.

De impact van de pandemie

De pandemie had overal veel impact, maar vooral in de zorg en bij zorgverleners heeft dit zijn tol geëist. Deze beroepsgroep is beschadigd geraakt door hun rol en werk tijdens deze jaren. Dit heeft nog altijd invloed op hun fysieke en mentale welzijn en nog steeds lopen ze tegen uitdagingen als zware werkdruk, vermoeidheid, angst, stress en burn-out's aan. Kortom, de verpleegkundige en verzorgende beroepsgroep is veerkrachtig en weerbaar, maar staat onder grote druk.

Aanbevelingen:

- Ontwikkel een fonds voor zorgprofessionals die, doordat zij tijdens hun werk PTSS op hebben gelopen, minder of niet meer kunnen werken.
- Zorg voor bewustwording van het feit dat de emotionele belasting in de zorg hoog is met alle gevolgen van dien. Zet budget in voor goede nazorg bij professionals die door hun werk mentaal beschadigd raken of zijn geraakt en een betere vergoeding van psychische hulpverlening.
- Forse maatregelen om de werkdruk en stress te verlagen zijn noodzakelijk. De genomen maatregelen zijn onvoldoende. Stop met onnodige, hoge administratieve lasten of de controles die vanuit zorgverzekeringen en de overheid worden opgelegd. Teveel wordt nu door partijen opgelegd die niet zelf dagelijks betrokken zijn bij de patiëntenzorg. Laat verzorgenden en verpleegkundigen meedenken over wat wel en niet noodzakelijk is. Geef het vertrouwen aan deze groep, uiteindelijk levert dat de samenleving veel meer op.
- Zorg voor een waardige regeling voor zorgprofessionals die tijdens de pandemie zelf ziek zijn geworden en hierdoor blijvende gezondheidsproblemen hebben opgelopen.

4. Agressie en veiligheid

Veiligheid is een basisbehoefte om je werk gezond, goed en met plezier te kunnen uitvoeren. NU'91 vindt dat iedere verpleegkundige en verzorgende het recht heeft om te werken in een gezonde en veilige werkomgeving, zonder risico op verwonding, aandoening of ziekte door datzelfde werk. Zij kunnen ziek thuis komen te zitten of verlaten het vak omdat ze zich niet meer veilig voelen op hun werk.

Agressie en geweld erger en vaker sinds pandemie

Internationaal onderzoek laat zien dat de bedreigingen, agressie en geweld waarmee verpleegkundigen en ander gezondheidspersoneel worden geconfronteerd, tijdens de pandemie nog erger zijn geworden én zelfs vaker voorkomen dan voor de pandemie. Zeer zorgwekkend om te zien is dat dit een universeel probleem is door het wereldwijde tekort van zorgprofessionals. Overheden hebben de plicht om voor hun personeel te zorgen en om aanvallen op zorgprofessionals te onderzoeken en te bestraffen.

Zorgprofessionals vaakst slachtoffer van lichamelijk geweld

De zorgsector steekt al jaren met kop en schouders boven andere sectoren uit op het gebied van agressie. Lichamelijk geweld door patiënt, familie of bezoekers komt in de zorg- en welzijnssector bij een op de vijf medewerkers voor. Bijna vier keer meer (!) dan het gemiddelde van alle sectoren. Dit is een langjarige trend die nauwelijks afneemt.

De veiligheid van verzorgenden en verpleegkundigen is de eerste prioriteit. Zij verdienen bescherming tegen iedere vorm van ongewenst gedrag, seksuele aandacht en geweld, intimidatie, bedreiging en lichamelijk geweld. Daarom zijn er verschillende acties van belang.

Aanbevelingen:

- Verzorgenden en verpleegkundigen kunnen anoniem aangifte doen. Aangifte doen moet laagdrempeliger worden en een aangifte moet met voorrang worden behandeld. Dit is al vastgelegd, maar in veel gevallen gaat het alsnog mis door bijvoorbeeld onderbezetting bij politie en justitie of vanwege het feit dat dit nog niet goed bekend is. Zorg voor capaciteit en kennis dat de naleving van bestaande regelingen daadwerkelijk plaats kan vinden.
- De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) kan in sommige gevallen belemmerend zijn als het gaat om de veiligheid van onze zorgprofessionals. Bijvoorbeeld op het moment dat iemand in de geestelijke gezondheidszorg wordt opgenomen, maar dat de zorgprofessional vanwege de AVG niet beschikt over alle informatie. Er moet opnieuw kritisch gekeken worden wanneer AVG een ondergeschikt belang dient als het gaat om de veiligheid van verzorgenden en verpleegkundigen.

- Er komt in samenwerking met NU'91, de beroepsorganisatie van verpleegkundigen en verzorgenden, een bewustwordingscampagne op het gebied van agressie en veiligheid van verzorgenden en verpleegkundigen.
- Er moet een laagdrempelig, landelijk meldpunt komen voor zorgprofessionals die te maken hebben met grensoverschrijdend gedrag.
- Er moet een landelijke veiligheidsapp komen voor zorgprofessionals. Daarin kunnen zij in onveilige situaties direct melding doen. Deze moet gekoppeld worden aan de meldkamers. Zij zien dan dat het gaat om een melding van een zorgprofessional en weten dat het ondernemen van actie prioriteit heeft.

Peiling NU'91:

3 op 5 zorgprofessionals ervaart elke maand agressie op werk

De huidige stand van zaken rondom agressie in de zorgsector is meer dan zorgwekkend. NU'91 peilde in januari 2023 de stand van zaken onder circa 1.000 zorgprofessionals.

- **57%** van hen ervaart elke maand agressie tijdens het werk
- **94%** verwacht dat agressie de komende jaren alleen maar toe gaat nemen
- **92%** had vorig jaar op enig moment te maken met agressie
- Schreeuwen en schelden was het meest voorkomend (**86%**)
- Fysieke agressie, zoals slaan (**32%**), schoppen (**22%**) of bijten (**14%**)
- Spugen (**20%**) komt regelmatig voor, net als het uiten van (doods)bedreigingen (**28%**)

Groei:

“Jezelf een loopbaan lang ontwikkelen”

Jezelf doorontwikkelen in je leven, vak en loopbaan om goed met pensioen te kunnen gaan, is van wezenlijk belang om betekenis te geven aan je werk. Een groot deel van de professionals die vroeg of laat in hun loopbaan uitstromen, soms nog voordat ze goed en wel begonnen zijn, is binnen te houden door hier voortdurend mee bezig te zijn.

5. Studenten

De studenten verzorgenden en verpleegkundigen volgen een mbo- of hbo-opleiding van vier jaar. Daar zitten studiekosten aan verbonden. Voor de voltijdstudenten zijn deze voor de student zelf, voor de bbl/duale studenten voor de instelling. Voltijdstudenten kunnen, indien zij een stagevergoeding krijgen, hier vaak niet van rondkomen. Een extra baan, naast meerdere dagen per week stage lopen, maakt het leven vaak enigszins betaalbaar, maar de druk op de eigen mentale gezondheid is groot. Het opbouwen van een studieschuld maakt dat nieuwe professionals met een studieschuld de arbeidsmarkt opkomen en hierdoor geen woning kunnen betalen in de buurt van hun werk.

Veel stagiairs worden al tijdens hun stage ingezet als volwaardige kracht. Dat is een onwenselijke situatie. Studenten en leerlingen moeten de ruimte en kans hebben om te leren en zich te ontwikkelen. Daarnaast is er geen of te weinig begeleiding door personeelstekorten. Tot slot ervaren studenten een hoge werk- en prestatiedruk. Het gevolg is dat ze moe en mentaal overbelast raken. Een deel verlaat hierdoor zelfs al tijdens de opleiding of kort na het behalen van het diploma de zorgsector. Een groot gemis want zij zijn de collega's van de toekomst. Er moet vol worden ingezet om deze groep, die bewust kiest voor het mooie vak, te behouden. Investeer juist extra in deze groep en zorg dat je ze aan je weet te binden.

Aanbevelingen:

- De stagevergoeding moet omhoog. Hierdoor wordt het voor stagiaires beter mogelijk om gedurende fulltime stageperiodes mentaal en fysiek te herstellen. In plaats van dat zij nog een bijbaan nodig hebben om rond te kunnen komen.
- Het collegegeld kan een drempel zijn om te starten met een opleiding in de zorg. Zorg daarom dat het collegegeld wordt kwijtgescholden na het afronden van een studie en aansluitend drie jaar in de zorg gewerk te hebben.
- Er moet meer ingezet worden op samenwerking in de verdeling van stagiaires en studenten binnen zorgorganisaties. Opleidings- en stageplekken zijn schaars. Krachten moeten gebundeld worden.
- Er is niet altijd een kostendekkende vergoeding voor stagebegeleiding. Dit moet worden gefinancierd zodat deze drempel voor opleiders/organisaties wordt weggenomen.

6. Loopbaanontwikkeling

De verzorgenden en verpleegkundigen die wel in het vak blijven, dienen uitdaging te krijgen. Een van de meest genoemde redenen, waarom zorgprofessionals het vak verlaten, is het gebrek aan loopbaanontwikkeling. Dit is daarom een belangrijke factor in het behoud van de verzorgenden en verpleegkundigen. Bied ze daarom perspectief op een betekenisvolle loopbaan. Hierbij kan gedacht worden aan het ontwikkelen en faciliteren van combi-banen waarbij de professional bij twee werkgevers werkt, het uitvoeren van combifuncties waarbij iemand bij één werkgever meerdere functies beoefent en het volgen van opleidingen binnen en buiten de afdeling. Hiervoor moet meer ingezet worden op samenwerking tussen organisaties, branches of op regionaal niveau in plaats van op concurrentie. Binnen de hele zorgketen moet uitwisseling makkelijker worden gemaakt.

Persoonlijk ontwikkelbudget

Om professional te worden, heb je een traject af te leggen, om professionaal te blijven heb je scholing nodig en om je professioneel te ontwikkelen is tijd, ruimte en budget noodzakelijk. Professional zijn betekent ook dat je het recht hebt je als zodanig blijvend te ontwikkelen.

Aanbevelingen:

- Introduceer voor iedere zorgprofessional een landelijk, persoonlijk ontwikkelingsbudget. De invoering van een persoonlijk ontwikkelingsbudget biedt de zorgprofessional gelegenheid zelf regie te voeren over zijn of haar ontwikkeling vanuit de intrinsieke motivatie om goed te worden en blijven in het vak.
- Voor het tot stand komen van combi-banen en samenwerking tussen organisaties, is regionale mobiliteit en belasting-technisch voordeel nodig. Haal drempels die de samenwerking in de weg staan uit het systeem.

Nevelgaarde 52
3436 ZZ Nieuwegein

030 - 296 41 44
info@nu91.nl

nu91.nl